

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Национален институт за помирение и
арбитраж

РЪКОВОДСТВО

**ЗА АДМИНИСТРАТИВНО ОБСЛУЖВАНЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ
„ПОСРЕДНИЧЕСТВО" И „АРБИТРАЖ" ОТ НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ
ЗА ПОМИРЕНИЕ И АРБИТРАЖ**

София, януари 2023 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото Ръководство има за цел да подпомогне служителите на Националния институт за помирение и арбитраж (НИПА), както и всички, които се обръщат за съдействие от НИПА за **посредничество** и **арбитраж** като доброволни извънсъдебни способи за уреждане на колективни трудови спорове (КТС). Ръководството е насочено към подобряване на административното обслужване на процедурите за уреждане на КТС със съдействието на НИПА.

Ръководството описва процеса на осъществяване на дейностите от администрацията на НИПА във връзка с процедурите по посредничество и арбитраж. То е адресирано и към социалните партньори – организации на работници и служители, работодателски организации, работодатели, работници и служители, държавни органи и институции, както и към всички, които проявяват интерес към предимството от прилагане на доброволните извънсъдебни способи за уреждане на КТС от НИПА.

Администрацията на НИПА осъществява дейността си в съответствие със **Закона за уреждане на колективни трудови спорове (ЗУКТС) и Правилника за устройството и дейността на НИПА (ПУДНИПА)**. Начинът за организация на дейностите по откриване и администриране на процедурите по посредничество и арбитраж, сроковете и контролът, свързани с тази дейност, се осъществяват по ред, установен в **Правила за осъществяване на посредничество и арбитраж за уреждане на колективни трудови спорове от Националния институт за помирение и арбитраж (ПОПАУКТСНИПА)**, приети на заседание на НС на НИПА от 30.06.2022 г., влезли в сила на 23.07.2022 г. Цялостната нормативна уредба на дейността на НИПА се намира на интернет страницата на института на адрес: www.nipa.bg/нормативна_уредба

Предмет на Ръководството са дейностите по административното обслужване на процедурата по посредничество по чл. 4 ЗУКТС и производствата по доброволен арбитраж по чл. 4 ЗУКТС и задължителен арбитраж за определяне на минимално необходимите дейности по време на стачка по чл. 14, ал. 3 ЗУКТС.

Организацията на цялостния процес по откриване и административно обслужване на процедурите по посредничество и арбитраж се осъществяват от директора и служителите на НИПА. Документацията по тях се класира в самостоятелни досиета с номерация съгласно Номенклатура на делата и срокове за тяхното съхранение на НИПА.

При поискване и необходимост, администрацията на НИПА предоставя информация на страните по КТС относно възможността на института да съдейства за уреждането на спора чрез способите на посредничеството и арбитража.

ГЛАВА ПЪРВА

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ПРОЦЕДУРА ПО ПОСРЕДНИЧЕСТВО

Регистриране на искане за посредничество.

При постъпване на искане (писмено или чрез използване на електронна форма от интернет страницата на НИПА) за посредничество в НИПА същото се регистрира незабавно в деловодната административно-информационна система от служител на НИПА. Искането автоматично получава входящ номер, под който се води цялата преписка по посредничеството до приключването му. Уведомяването на подателя/те на искането за регистрацията му в НИПА се извършва в срок от 24 часа.

Проверка за наличие на необходимите реквизити в искането за посредничество.

В тридневния срок по чл. 5, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА служител на НИПА проверява за наличието и валидността на следните реквизити в искането за посредничество:

- Пълно наименование и ЕИК на предприятието, в което е възникнал спорът, ако КТС е на равнище „предприятие“, и данни за отрасъл/бранш, или община, ако КТС е на друго равнище;
- Страни по КТС по смисъла на чл. 1, ал. 2 ЗУКТС – с посочване на имената на законните им представители;
- Адреси, електронни пощи и телефони за контакт с лицата, които представляват страните по спора;
- Правното основание на искането за посредничество – дали са описани двете алтернативно дадени предпоставки в ЗУКТС, при наличие на една от които може да се потърси съдействие от НИПА за уреждане на КТС съгласно чл. 4, ал. 1 ЗУКТС:
 - ✓ непостигнато споразумение, *или*
 - ✓ отказ на някоя от страните да преговаря.
- Предмет на спора – дали е описан предмета на спора съгласно чл. 1, ал. 1 ЗУКТС (дали спорът е относно неизпълнение на договорености в КТД, сключване на нов КТД, конкретни искания на работници и служители, предявени по законоустановения ред пред работодателя (напр. увеличение на заплатите, осигуряване на ваучери за храна, увеличение на годишен платен отпуск, неизпълнение на споразумение и др.);
- Искания по спора – дали са посочени конкретните искания по възникналия КТС от страната, поискала посредничество;
- Приложени документи във връзка със спора – дали са налични приложения към искането – документи, имащи отношение към спора, техния вид и характер по опис.

За резултата от проверката служителят на НИПА попълва лист за проверка по образец, неразделна част от преписката по процедурата, и докладва на директора на института с предложение за откриване на процедура по посредничество или за връщане на искането на основание чл. 5, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА.

Проверка за наличие на информация, относима към искането.

В срока по чл. 5, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА служител на НИПА прави проверка за наличие на информация, относима към искането:

- За действащ или изтекъл КТД на всички равнища на колективното трудово договаряне – бранш/отрасъл, община, предприятие, в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА, вкл. на клаузи, договорени между страните във връзка с уреждане на КТС, в случай на възникване на такъв;
- За регистрирани от НИПА предходни КТС – причини, действия, уреждане, в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА;
- За данни относно наетите лица и друга релевантна информация в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА, както и в правно-информационните системи, ползвани от НИПА;
- За съществуваща информация и публикации в медийното пространство относно възникналия КТС, както и за предходни КТС, свързани с искането.

При установяване наличие на действащ КТД се извършва съпоставяне на договореностите с предмета и исканията в регистрираното искане за посредничество.

При установяване на предходен КТС се извършва анализ на съществуващата информация за неговото възникване, развитие и уреждане.

Наличната информация се обобщава от служител на НИПА в информационна карта по образец към регистрираното искане и служи за избор на посредник по спора, неговото информиране в процедурата по уреждане на КТС, както и за попълване на информация в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА.

Откриване на процедурата по посредничество.

- В срока по чл. 5, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА директорът на НИПА:
- Одобрява предложението за откриване на процедура по посредничество или за връщане на искането на основание чл. 5, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА;
- Одобрява изготвената информационна карта;
- Възлага на служител на НИПА проучване на възможностите на посредници на НИПА за участие в посредничеството на основата на техния професионален опит по предмета и исканията на спора;
- Определя със заповед по образец посредник и му възлага осъществяването на посредничеството след попълване на декларацията по чл. 6, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА;

– Предоставя на определения посредник искането за посредничество от НИПА, ведно с цялата налична информация, относима към спора;

– Уведомява страните по спора за откритата процедура по посредничество, като им изпраща заповедта за определяне на посредник по спора, ведно с искането и приложените към него документи.

Уведомлението се изпраща на страните по спора не по-късно от 24 часа преди обявеното начало на преговорите с участието на посредника, по начин, който удостоверява получаването му.

Провеждане на посредничеството.

Посредничеството се осъществява в срок до 14 дни от началото на преговорите, а по писмено споразумение на страните и по-продължително време. При писмено споразумение между страните за удължаване срока на преговорите, посредникът уведомява директора на НИПА, като представя същото.

При постигнати в хода на преговорите писмени споразумения за частично или цялостно уреждане на КТС, посредникът уведомява директора на НИПА, като представя постигнатите споразумения.

Всички споразумения между страните по спора се регистрират в деловодната система от служител на НИПА и се прилагат към образуваната преписка.

Прекратяване на посредничеството.

Посредничеството се прекратява при:

– Подписано споразумение между страните за цялостно или частично уреждане на спора;

– Подписано споразумение между страните за отнасяне на спора за уреждане чрез арбитраж по чл.5, ал.1 ЗУКТС;

– Писмен отказ на една от страните да участва в осъществяване на посредничеството;

– Изтичане на срока по чл.9 ПОПАУКТСНИПА.

Посредничеството приключва със заповед по образец на директора на НИПА.

В 3-дневен срок от прекратяване на посредничеството, посредникът представя на директора на НИПА отчет за извършените действия, въз основа на който се изплаща възнаграждението му съобразно чл. 6, т. 8 ПУДНИПА.

ГЛАВА ВТОРА

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВО ПО ДОБРОВОЛЕН АРБИТРАЖ

Регистриране на искане за доброволен арбитраж.

При постъпване на искане (писмено или чрез използване на електронна форма от интернет страницата на НИПА) за доброволен арбитраж в НИПА същото се регистрира незабавно в деловодната административно-информационна система от служител на НИПА. Искането автоматично получава входящ номер, под който се води цялата преписка по арбитражното производство до приключването му. Уведомяването на подателите на искането за регистрацията му в НИПА се извършва в срок от 24 часа.

Проверка за наличие на необходимите реквизити в искането за доброволен арбитраж.

В срок до 3 работни дни от постъпване на искането служител на НИПА проверява за наличието и валидността на следните реквизити в него:

- Пълно наименование и ЕИК на предприятието, в което е възникнал спорът, ако КТС е на равнище „предприятие“, и данни за отрасъл/бранш, или община, ако КТС е на друго равнище;
- Страни по КТС по смисъла на чл. 1, ал. 2 ЗУКТС – с посочване на имената на законните им представители;
- Адреси, електронни пощи и телефони за контакт с лицата, които представляват страните по спора;
- Наличие на споразумение между страните по смисъла на чл. 1, ал. 2 ЗУКТС за отнасяне на спора за уреждане от арбитража към НИПА;
- Предмет на спора – дали е описан предмета на спора съгласно чл. 1, ал. 1 ЗУКТС (дали спорът е относно неизпълнение на договорености в КТД, сключване на нов КТД, конкретни искания на работници и служители, предявени по законоустановения ред пред работодателя (напр. увеличение на заплатите, осигуряване на ваучери за храна, увеличение на годишен платен отпуск, неизпълнение на споразумение и др.);
- Искания по спора – дали са посочени конкретните искания по възникналия КТС от страните, отправили искането за доброволен арбитраж;
- Вид на арбитражния орган – дали е посочен вида на арбитражния орган – едноличен арбитър или арбитражна комисия;
- Име/имена на едноличния арбитър по реда на предпочитане, или имена на членове на арбитражната комисия по реда на тяхното предпочитане – дали страните са посочили по равен брой членове на арбитражната комисия.
- Приложени документи във връзка със спора – дали са налични приложения към искането – документи, имащи отношение към спора, техния вид и характер по опис.

За резултата от проверката служителят на НИПА попълва лист за проверка по образец, неразделна част от преписката по процедурата, и докладва на директора на института с предложение за откриване на процедура по доброволен арбитраж по реда на чл. 5, ал. 1 ЗУКТС или връщане на искането на основание чл. 16, ал. 4 ПОПАУКТСНИПА.

Проверка за наличие на информация, относима към искането.

В срока по чл. 17 или чл. 18 ПОПАУКТСНИПА служител на НИПА прави проверка за наличие на информация, относима към искането:

- За действащ или изтекъл КТД на всички равнища на колективното трудово договаряне – бранш/отрасъл, община, предприятие, в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА, вкл. на клаузи, договорени между страните във връзка с уреждане на КТС, в случай на възникване на такъв;
- За регистрирани от НИПА предходни КТС – причини, действия, уреждане, в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА;
- За данни относно наетите лица и друга релевантна информация в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА, както и в правно-информационните системи, ползвани от НИПА;
- За съществуваща информация и публикации в медийното пространство относно възникналия КТС, както и за предходни КТС, свързани с искането.

При установяване наличие на действащ КТД се извършва съпоставяне на договореностите с предмета и исканията по регистрираното искане за арбитраж.

При установяване на предходен КТС се извършва анализ на съществуващата информация за неговото възникване, развитие и уреждане.

Наличната информация се обобщава от служител на НИПА в информационна карта по образец към регистрираното искане и служи за информиране на едноличния арбитър или членовете на арбитражната комисия в процедурата по уреждане на КТС, както и за попълване на информация в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА.

Откриване на процедурата по доброволен арбитраж.

В срока по чл. 17, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА директорът на НИПА:

- Одобрява предложението за откриване на процедура по доброволен арбитраж или за връщане на искането на основание чл. 16, ал. 4 ПОПАУКТСНИПА;
- Одобрява изготвената информационна карта;
- Определя със заповед по образец едноличен арбитър с която му възлага уреждането на спора след попълване на декларацията по чл. 15, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА;
- Предоставя на арбитъра искането за доброволен арбитраж от НИПА, ведно с цялата налична информация, относима към спора;

– В срока по чл. 17, ал. 3 уведомява страните по спора за откритата процедура по арбитраж, като им изпраща заповедта за определяне на арбитър по начин, по който може да се установи получаването ѝ.

В срока по чл. 18, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА директорът на НИПА:

– Определя със заповед по образец членовете на арбитражната комисия от имената на арбитрите, посочени от страните по реда на предпочитането след попълване на декларацията по чл. 15, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА от всеки от тях. Със заповедта на членовете на арбитражната комисия в срока по чл. 18, ал. 3 ПОПАУКТСНИПА им се възлага избора на председател на арбитражната комисия;

– Определя със заповед по образец избрания председател на арбитражната комисия след попълване на декларацията по чл. 15, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА, и възлага на арбитражната комисия уреждането на спора по постъпилото искане;

– В заповедта по горната точка се определя мястото, деня и часа на арбитражното заседание, и се определя секретар, служител на НИПА, за водене на подробен протокол от заседанието;

– Предоставя на арбитражната комисия искането за доброволен арбитраж от НИПА, ведно с цялата налична информация, относима към спора;

– Уведомява писмено страните за определената арбитражна комисия, мястото, деня и часа на арбитражното заседание, което не може да бъде по-рано от 3 работни дни, считано от датата на призоваването, като им изпраща заповедите по т. 4.6. и т. 4.7. по начин, по който може да се установи получаването им.

Приключване на арбитражно производство по доброволен арбитраж.

В срок до 3 работни дни от приключване на арбитражното производство, арбитърът или председателят на арбитражната комисия представят на директора на НИПА подписаното арбитражно решение/определение, евентуално постигнато между страните споразумение за уреждане на спора, заедно с цялата преписка по делото, вкл. споразумението по чл. 19, ал. 7 ПОПАУКТСНИПА относно уговореното заплащане на възнаграждението на арбитражния орган и разноските по арбитражното производство и неговото разпределение между страните.

Служител на НИПА завежда представения акт ведно с придружаващите го документи в деловодната административно-информационна система на НИПА и ги прилага към арбитражната преписка.

Арбитражното решение/определение като електронен документ се изпраща на страните по начин, по който може да се установи получаването им, или екземпляр от него се връчва на страните чрез куриер или препоръчано писмо с обратна разписка.

ГЛАВА ТРЕТА

АДМИНИСТРИРАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВО ПО ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН АРБИТРАЖ

Регистриране на искане за задължителен арбитраж.

При постъпване на искане (писмено или чрез използване на електронна форма от интернет страницата на НИПА) за задължителен арбитраж по чл. 14, ал. 3 ЗУКТС в НИПА същото се регистрира незабавно в деловодната административно-информационна система от служител на НИПА. Искането автоматично получава входящ номер, под който се води цялата преписка по арбитражното производство до приключването му. Подателят/те на искането се уведомяват за неговата регистрация в НИПА в срок от 24 часа.

Проверка за наличие на необходимите реквизити в искането за задължителен арбитраж.

В срок до 3 работни дни от постъпване на искането служител на НИПА проверява за наличието и валидността на следните реквизити в него:

- Пълно наименование и ЕИК на предприятието, в което е възникнал спорът, ако КТС е на равнище „предприятие“, и данни за отрасъл/бранш, или община, ако КТС е на друго равнище;
- Страни по КТС по смисъла на чл. 1, ал. 2 ЗУКТС – с посочване на имената на законните им представители;
- Адреси, електронни пощи и телефони за контакт с лицата, които представляват страните по спора;
- Правното основание на искането:
 - ✓ невъзможност за постигане на споразумение, *или*
 - ✓ отказ на някоя от страните да преговаря за постигане на споразумение по чл. 14, ал. 1 ЗУКТС;
- Проект/и на споразумение по чл. 14, ал. 1 ЗУКТС;
- Искания за вида и начина на осъществяване на минимално необходимите дейности по време на стачка;
- Приложени документи във връзка с проекта/проектите за споразумение или други документи, имащи отношение към спора, техния вид и характер по опис.

За резултата от проверката служителът на НИПА попълва лист за проверка по образец, неразделна част от преписката по процедурата, и докладва на директора на института с предложение за откриване на процедура по задължителен арбитраж по реда на чл. 14, ал.31 ЗУКТС или връщане на искането на основание чл. 21, ал. 3 ПОПАУКТСНИПА.

Проверка за наличие на информация, относима към искането.

В срока по чл. 22, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА служител на НИПА прави проверка за наличие на информация, относима към искането:

- За действащ или изтекъл КТД на всички равнища на колективното трудово договаряне – бранш/отрасъл, община, предприятие, в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА, вкл. на клаузи, договорени между страните във връзка с уреждане на КТС, в случай на възникване на такъв;
- За регистрирани от НИПА предходни КТС – причини, действия, уреждане, в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА;
- За данни относно наетите лица и друга релевантна информация в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА, както и в правно-информационните системи, ползвани от НИПА;
- За съществуваща информация и публикации в медийното пространство относно възникналия КТС, както и за предходни КТС, свързани с искането.

При установяване наличие на действащ КТД се извършва съпоставяне на договореностите относно уреждането на КТС между страните с приложените документи към регистрираното искане.

При установяване на предходен КТС се извършва анализ на съществуващата информация за неговото възникване, развитие и уреждане.

Наличната информация се обобщава от служител на НИПА в информационна карта по образец към регистрираното искане и служи за информиране на едноличния арбитър или членовете на арбитражната комисия в процедурата по задължителен арбитраж, както и за попълване на информация в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА.

Откриване на процедурата по задължителен арбитраж.

В срока по чл. 22, ал. 1 ПОПАУКТСНИПА директорът на НИПА:

- Одобрява предложението за откриване на процедура по задължителен арбитраж или за връщане на искането на основание чл. 21, ал.34 ПОПАУКТСНИПА;
- Одобрява изготвената информационна карта;
- Определя със заповед по образец едноличен арбитър или арбитражна комисия, след попълване на декларацията по чл. 15, ал. 2 ПОПАУКТСНИПА, с която заповед се възлага на арбитражния орган определянето на минимално необходимите дейности по време на стачка; и която съдържа мястото, деня и часа на арбитражното заседание, както и определеният служител на НИПА за секретар на заседанието;
- Предоставя на арбитражния орган заповедта, ведно с искането за задължителен арбитраж от НИПА по чл. 14, ал. 3 ЗУКТС, и документите към него, както и цялата налична информация, относима към арбитражното производство;

– В срока по чл. 22, ал. 3 уведомява страните по спора за откритата процедура по задължителен арбитраж, като им изпраща заповедта за определяне на арбитражния орган по начин, по който може да се установи получаването ѝ.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА АРБИТРАЖНИ ЗАСЕДАНИЯ

Служители на НИПА, съобразно длъжностните им характеристики:

– участват в подготовката и организацията на заседанията на арбитражния орган, като осигуряват тяхното провеждане в съответствие със ЗУКТС, ПУДНИПА и ПОПАУКТСНИПА;

– осигуряват техническото обслужване на заседанията (представяне за нуждите на арбитражния орган или страните по спора на нормативни актове от правно-информационните системи на разположение на НИПА, постановени арбитражни решения от приключили производства, размножаване на документи, осигуряване на аудио- и видео- записи, изпращане и препращане на електронни и др. съобщения, и др.);

– подпомагат технически работата на вещо лице/а в случай, че такива бъдат допуснати за изслушване от арбитражния орган.

Всички документи – писма, становища, молби, проекти на споразумения и споразумения, съобщения по електронна поща, други документи, свързани с арбитражното производство, вкл. и тези, отправени към арбитража или членовете на арбитражната комисия, се завеждат в деловодната административно-информационна система на НИПА и се насочват към адресата/те от служителите на НИПА.

Служителят на НИПА, определен със заповед да води протокол на заседанията отговаря за пълно и точно отразяване в протокола на извършените процесуални действия. Протоколите от заседанията на арбитражния орган се изготвят в срок до 48 часа след приключване на всяко заседание, подписват се от председателя на арбитражния орган и служат на арбитража или членовете на арбитражната комисия при постановяване на арбитражното решение/определение.

ГЛАВА ПЕТА

ОФОРМЯНЕ НА ДОСИЕ НА ПРОЦЕДУРИ ПО ПОСРЕДНИЧЕСТВО И АРБИТРАЖ. ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОВЕДЕНИ ПРОЦЕДУРИ.

След приключване на открита от НИПА процедура, служител на НИПА:

– окомплектова окончателно преписката чрез изготвяне на подробно съдържание, в което се описват всички документи в нея по страници и в хронологичен ред. Изготвеното съдържание се подписва от служителя, поставя се в началото на преписката и така оформеното досие се съхранява в архива на НИПА по надлежния ред съгласно Номенклатура на делата със срокове за тяхното съхраняване.

– завършва попълването на информационната карта по процедурата за уреждане на спора за целите на неговото проследяване и въвеждане на информацията в интегрираната база от данни за КТД и КТС на НИПА.

Служител на НИПА, при спазване на разпоредбите на Закона за защита на личните данни и Вътрешните правила за защита на личните данни в НИПА, публикува на интернет страницата на НИПА:

– информация за проведени процедури по посредничество или доброволен арбитраж, включваща данни за страните по спора, след предварително съгласие на страните;

– информация съгласно чл. 22, ал.4 ПОПАУКТСНИПА за проведено производство по задължителен арбитраж, включваща искането за образуване на производство, заповедта за определяне на арбитражния орган и акта, с който е приключило арбитражното производство, както и кратка информация за проведената процедура.